

Kristus amyikanamon Simosu 'wano kareta Uwapo torupamy

Ero kareta meronenymbo atukuty'pa man. Mo'karon Jopoto Jesus Kristus amyikanamon Simosu 'wano me te tymero man, mo'ja ro Kristus amyikato'me i'waine. Moro penato omenano mero'po wykary wara Tamusi ety awongary pona i'waine kynurujaton. Moro penato omenano mero'po nyry'po ko'po moro Jesus Kristus nyry'po wairy ekari'san. Pa'poro oty ko'po mo'ko Jesus Kristus wairy ekari'san. Moro penato omenano mero'po pytorykon ko'po, mo'ko Moses ko'po, mo'ko A'aron ko'po enapa mo'ko Jesus wairy ekari'san. Iru'pa 'ne ka'tu rapa moro asery omenano wairy ekari'san. Morokon Tamusi wykato'konymbo apyinamon me mo'karon Jesus amyikanamon wairy ekari'san. Kynurujaton enari'ma Tamusi apo'ny 'wa itoto'ko'me, tapano'to'ko'me i'wa. Moro enari'ma tywairykon emary kapyn i'waine man. Mo'karon uwaponokonymbo Tamusi amyikanamonymbo wara iwairykon man.

Ero kareta wota'saka'san

1:1 - 2:18 Kapu tanokon apojonano ko'po poto me Jesus wairy

3:1 - 4:13 Moses ko'po poto me Jesus wairy

4:14 - 7:28 Mo'ko Tamusi pokonokon jopotory me Jesus wairy

8:1 - 9:28 Moro asery Tamusi wykatopombo

10:1-39 Pari'pe 'ne ka'tu rapa moro Tamusi 'wa
Kristus nyry'po wairy

11:1-40 Mo'karon uwaponokonymbo Tamusi
amyikanamonymbo

12:1 - 13:19 One wara mo'karon Tamusi
amyikanamon emamyry man

13:20-25 Kareta y'ma'topo auranano

Mo'ko Tamusi ymuru wairy poto me

¹ Penaro o'kapyn roten pyime auranano ta Tamusi 'wa mo'karon kytangonymbo torupa tywaije mandon mo'karon tauran uku'ponamon yndary ke. ² Erokon irokonymbo ro kurita te torupa tywaije i'wa kytaton mo'ko tymuru yndary ke. Mo'ko ro pa'poro oty apyinen man me tyje tywaije i'wa man. Mo'ko ta enapa pa'poro oty tyka'se tywaije i'wa man.

³ Mo'ko Tamusi ymuru moro ikuranory enepo-
jan. Emery arojan ro. Moro auran pori'tory
pa'poro oty undymanon. Moro yja'wan me e'i'po
wyino ekorokano enepo'po wyino, tywotandy'mo
man mo'ko poto 'su kawono apo'tun wyino.

⁴ Mo'karon kapu tanokon apojonano ko'po
kawo tywaije man. Mo'karon apojonano etykon
ko'po irombo kawono atywano tapyije tywaije
i'wa man.

⁵ Amy jako paio amy tapojon 'wa yka'pa Tamusi
tywaije man:

Ymuru amoro mana. Erome kypa'kanopyi.

Amy apojonano poko enapa yka'pa tywaije
man:

Ijummy me waitake. Mo'ko ymuru me kynaitan.

⁶ Irombo nono tu'ponaka mo'ko koromono tymuru aropory jako, tyka rapa man:
Pa'poro Tamusi apojongon kynokunamata'ton ipo'ponaka.

⁷ Mo'karon tapojongon poko rapa tyka man:
Mo'ko pepeito me mo'karon tapojongon yjan inoro, mo'ko wa'to ka'muru me mo'karon typityron yjan inoro.

⁸ Mo'ko tymuru poko tyka man:
Moro jopoto me awaitopo ajapo'ny, Tamusi, mondo roten kynaitan. Sapatoro imero moro anundymary mundymaje moro ajaposeny ke. ⁹ Tamambore aino typyne o'wa man. Emambo'pa aino ajato'ke man. Iro ke ro, Tamusi, tawa'poren jopoto me tyje Tamusi 'wa mana mo'karon aja'sakarykon ko'po.

¹⁰ Tyka enapa man:
O'wa, Jopoto, moro nono koromo tapo'nyndo man. Morokon kapu ajainary 'wa tyka'se man. ¹¹ Morokon kynuta'tan. Amoro te maitake roten. Pa'poro morokon amy penato'po wo'mynano wara kynaitan. ¹² Memimata'ton amy yngajondynano amemyry wara. Amy wo'mynano wara kyne'petakamatan. Amoro te ajemery

mero maitake. Morokon asirikory
i'maty'pa roten kynaitan.

¹³ Amy tapojon 'wa 'kare enapa tyka nan:
Yjapo'tun wyino atandy'moko, mo'karon
ajenono'namon yry 'wa ro y'wa apupuru
apo'ny me.

¹⁴ Pa'poro 'kare mo'karon kapu tanokon apo-
jonano, Tamusi 'wanokon me amaminatonon
a'kanano kapyn mo'karon nandon. Emoky'pa
'kare nandon mo'karon emamyrykon unemyry
man kynaitan inaron epano'namon me.

2

O'mano

¹ Iro ke ro iru'pyn me 'ne ka'tu rapa
kywonumengarykon man morokon kyneta'san
otykon poko, moro kytoto'kon amonopyry pona
ky'waine.

² Moro tapojongon 'wa Tamusi nekari'po'po
auranano pari'pe tywaije man. Pa'poro mo'karon
ipoko onumenga'non, pa'poro mo'karon i'wa
epanama'non moro epanama'pa tywairykon
epety apyita'ton. ³ One wara ko iro ke ikota'ma'pa
kytetuwarikata'ton, onumenga'pa ka'taine
moropan poto 'su atunendopo poko? Mo'ko
Jopoto 'wa na'nen irombo aseke takari'se man.
Mo'karon iwyino etanamonymbo 'wa enapa
ky'wanokon me moro oka typori'toma man.
⁴ Tamusi 'wa paio moro oka tamyikapo man
potonon anumengaponamon kapu wyinonokon

otykon ke, ta'kary ekamyry ke enapa, i'se tywairy wararo.

Kari'na a'sakary me Jesus wairy

⁵ Kapu tanokon apojonano ainaka kapyn irombo Tamusi 'wa moro na'na nekarityry aireno nono tyje man. ⁶ Moro ro tamyikapo man amy ero ekari'nenymbo 'wa:

Oty me ko mo'ko kari'na nan, ipoko awonumen-gato'me? Oty me ko nan, eneto'me o'wa? ⁷ A'si'ko mo'karon kapu tanokon apojonano upi'no tyje tywaije o'wa man. U'mariry me ety tawonga imero o'wa man. ⁸ Pa'poro oty tyje o'wa man ipupuru upi'nonaka.

Upi'nonaka pa'poro oty yry'po ekari'san. Moro tauro'po man: amy pairo ipupuru upi'nonaka yrypyn oty waty man. Erome te moro upi'no pa'poro oty wairy anene'pa na'sen kytaton. ⁹ Mo'ko a'si'ko apojonano upi'no yry'po Jesus te kysenejaton. Moro romo'no taka ito'po ke, u'mariry me moro ety awonga'po imero kysenejaton. Moro Tamusi turu'popory ta pa'poro kari'na upu'po me moro tyromo'se aino tapo i'wa man.

¹⁰ Tamusi, mo'ko iwyino, i'wa enapa pa'poro oty man inoro pyime ty'makon aropory 'se tywaije man kurano taka. Iru'pa man moro Tamusi 'wa mo'ko uta'no wyino aronamon kura'ma'ma'po moro a'karykary ke. ¹¹ Mo'ko Tamusi wyinono me kari'na ynen undy o'win man mo'karon Tamusi wyinonokon me inyry kari'na undy maro. Iro

ke ro ta'sakarykon me ejatorykon poko epy'i'to'pa man. ¹² Kynganon irombo:

Ajety sekarotake mo'karon yja'sakarykon 'wa. Mo'karon Tamusi na'nanopy'san yja'sakarykon ra'na kywarekatake.

¹³ Kynganon enapa:

Mo'ko ro samyikatake.

Kynganon enapa:

Eneko. Ero po wa mo'karon y'wa Tamusi nyry'san pitanikon maro.

¹⁴ Kari'na me asewara mo'karon pitanikon wairy ke, aseke enapa rypo kari'na me tywaije man. Moro tyrombyry ke ro mo'ko romo'no jopotory pori'tory, mo'ko ewa'rummy tamuru pori'tory aike'kary 'se tywaije man. ¹⁵ Mo'karon iwe'i'san poro romo'no napyirykon wety'kary aike'kary 'se tywaije man. ¹⁶ Kapu tanokon apojonano epano'nen me 'kare tywaije nan. Abraham panyambo epano'nen me te tywaije man. ¹⁷ Iro ke ro pa'poro oty ta ta'sakarykon maro asewara Jesus wairy tywaije man. Amy kotano enenen, tamyikaporen Tamusi pokonokon jopotory me iwairy tywaije man Tamusi embata, mo'karon kari'na yja'wanykonymbo epemato'me. ¹⁸ Aseke otykon 'wa tu'ku'po ke irombo mo'karon oty nu'kurukon epanopyry taro man.

3

Moses ko'po poto me Jesus wairy

¹ Iro ke ro, Tamusi wyinonokon yja'sakarykon, kapu niko'ma'san a'sakarykon, o'po'toko mo'ko Jesus 'wa. Mo'ko ro apojoma'po me man. Mo'ko ro Tamusi pokonokon jopotory me man. Mo'ko ro ky'wanokon me kynemaminanon. ² Mo'ko ro tamyikapore kynemaminanon mo'ko tandy'monenymbo 'wano me, mo'ko Moses emamina'po wara enapa pa'poro moro Tamusi auty ta. ³ Kawo mo'ko Jesus ety wairy man mo'ko Moses ety ko'po. Mo'ko auto ka'nenymbo ety wairy irombo man kawo moro auto ko'po. ⁴ Pa'poro auto ka'nen me amy kari'na man. Mo'ko pa'poro oty ka'nenymbo me te mo'ko Tamusi man. ⁵ Pyitonano me Moses tamyikapore tamamina man pa'poro moro Tamusi auty ta. Morokon Tamusi wykato'ko'man amyikaponen me tywaije man. ⁶ Ymunano me te mo'ko Kristus moro Tamusi auty jopotory me tyje man. Moro auty me ro ky'karon kytaton, enari'ma ro'kon, tawa'pore enapa ky'waine moro kynimomokyrykon apyiry jako mo'ja ro.

Moro Tamusi nyry otare'matopo

⁷ Iro ke ro ero Tamusi a'kary wyka'po wara ro awairykon man:
Erome moro auran etary jako o'waine, ⁸ morokon aturu'san ja'nakary kapyn o'waine man, mo'karon atangonymbo we'i'san wara moro toruwarykon poko moro iponomyn

wo'i ta Tamusi u'kutopo kurita. ⁹ Mo'karon atangonymbo irombo yju'kuru poko tywaije mandon, kynganon Tamusi. Morokon ynikapy'san amaminano ro rypo tone tywaije i'waine man ¹⁰ okokari'na siriko. Iro ke ro ipokoine wore'kon. Wykan: 'O'kapyn roten morokon ituru'san tyse kyndopo'san ywyino. Morokon yjemykon anukuty'pa tywaije mandon.' ¹¹ Yjety ejatory ta moro yjerekuru kyngan: 'Ito'pa paio kynaita'ton moro ynyry otare'matopo taka.'

¹² Iro ke ro, yja'sakarykon, tuwaro aitoko yja'wan me ara'naine amy turu'po wairy pona, mo'ko nuro no Tamusi anamyika'pa iwairy pona, moro Tamusi wyino iwomary pona. ¹³ Kurita wararo te ase'wa awepori'tomarykon man, moro 'erome' Tamusi wykatopombo wotu'kuru jako noro. Ara'naine amy paio wairy kapyn man tyturu'poja'nare. Amy paio womu'mapory kapyn man yja'wan me aino 'wa. ¹⁴ Kristus a'sakarykon me irombo tywaije kytaton, moro koromo kynapo'i'san tamyikapore aino apyiry jako ro'kon mo'ja ro moro i'matyry 'wa. ¹⁵ Moro Tamusi kareтары ta ro tymero man: Erome moro auran etary jako o'waine, morokon aturu'san ja'nakary kapyn o'waine man. Mo'karon atangonymbo wore'ko'san wara kytaiton.

¹⁶ No'kan ko iro ke tywore'ko tywaije nan, moro

auran eta'po wyino? Pa'poro mo'karon Moses maro Egypte wyino ito'san kapyn? ¹⁷ No'kan poko ko Tamusi oko-kari'na siriko tywore'ko tywaije nan? Mo'karon iponomyn wo'i ta i'maty'san yja'wan me e'i'san poko kapyn? ¹⁸ No'kan 'wa ko toty ejatory ta tyka tywaije nan ito'pa iwairykon man poko moro tynyry otare'matopo taka? Mo'karon typanaja'nare e'i'san 'wa kapyn? ¹⁹ Iwara kysenejaton moro otare'matopo taka itorykon a'koto'po moro isenu'karykon 'wa.

4

¹ Erome noro moro Tamusi wykatopombo, moro inyry otare'matopo taka ytono kynotu'kujan. Tuwaro iro ke kywairykon man wena'po ta amy ara'nanokon wainopory pona. ² Mo'karon wara enapa irombo moro iru'pyn oka tota ky'waine man. Moro ineta'san auranano te amy iru'pyn otyombo ro anyry'pa i'waine tywaije man, mo'karon amyikanamonymbo maro o'win e'i'pa iwe'i'san ke. ³ Amyikanamon me te ky'karon moro otare'matopo taka ky'saton, moro Tamusi kareтары wykary wararo:

Yjety ejatory ta moro yjerekuru kyngan: 'Ito'pa pairo kynaita'ton moro ynyry otare'matopo taka.'

Ise'me te penaro terapa ero nono kapyry poko Tamusi taike'se man. ⁴ Moro Tamusi kareтары irombo kynganon moro ijoko-to'imanory kurita poko:

Moro ijoko-to'imanory kurita Tamusi
wotare'ma'po pa'poro morokon
tamamingonymbo wyino.

⁵ Moro amy terapa po rapa te moro Tamusi
karetary kynganon:
Ito'pa pairo kynaita'ton moro ynyry otare'matopo
taka.

⁶ Itaka noro amykon wytory man. Mo'karon ko-
romo 'ne moro iru'pyn oka etanamonymbo itaka
ito'pa tywaije mandon, typanaja'nare tywairykon
ke. ⁷ Iro ke ro pyime siriko pa'po me amy terapa
itaka ytotopo kurita takari'se Tamusi 'wa man
mo'ko David yndary ke. Moro kurita ro moro
'erome' man, moro uwapo ekarity'po wararo:
Erome moro auran etary jako o'waine, morokon
aturu'san ja'nakary kapyn o'waine man.

⁸ Mo'ko Josua 'wa moro otare'matopo taka
mo'karon kytangonymbo a'myka'sanymboto
irombo, Tamusi amy terapa kurita poko
aurana'pa nairyine. ⁹ Iro ke ro ko'wu
otare'matopo mondo noro man mo'karon
Tamusi wyinonokon 'wano me. ¹⁰ Mo'ko Tamusi
nyry otare'matopo taka ito'po kynotare'manon
tamamingonymbo wyino, Tamusi wotare'mary
wara enapa aseke tamamingonymbo wyino.

¹¹ Iro ke ro kyto'mikasen moro otare'matopo
taka kytorykon poko. Amy pairo kyra'nanokon
oma'pa nainen mo'karon typanaja'naramon

kytangonymbo woma'san wara. ¹² Nuro irombo man moro Tamusi auran. Pari'pe man. Tyjeke man amy opatoro tyjeke supara ko'po. Moro a'kanano maro moro oremano wopotopo 'wa, moro o'nanano maro moro je'ponano aikuru wopotopo 'wa imero kynitundanon. Onumengano a'sakanon. Turu'ponano nisanory a'sakanon. ¹³ Amy paio Tamusi nikapy'po oty tywotunemyry upijan Tamusi wyino. Enuru ta pa'poro oty kurando man, inopo'ma. Ipo'ponaka ro moro o'to kywe'i'san poko kywosaijomarykon man.

Jesus wairy Tamusi pokonokon jopotory me

¹⁴ Moro kynamyikarykon kysapyisen mo'ja ro. Ky'wanokon me irombo amy kapukon patonenymbo poto 'su Tamusi pokonokon jopotory man: mo'ko Jesus, mo'ko Tamusi ymuru. ¹⁵ Mo'ko ky'wanokon Tamusi pokonokon jopotory moro ru'me kywairykon apory taro man. Pa'poro oty ta kywaraine enapa tu'ku tywaije man. Yja'wan me te o'to e'i'pa tywaije man. ¹⁶ Enari'ma iro ke ka'makon mo'ko tyturu'poporen Tamusi apo'ny 'wa. Iwara Tamusi kykotanorykon enetan. Ituru'popory kysepota'ton. Kapano'ta'ton, kapatongon upiry jako ky'waine.

5

¹ Pa'poro kari'na, mo'ko kari'na wyino Tamusi pokonokon jopotory me tyje man inoro Tamusi embata kynemaminanon kari'na 'wano me. Kari'na yja'wanykonymbo wo'kato'me tymykon arojan, tywomykon arojan enapa Tamusi 'wa. ² Mo'karon oty anukuty'non poko, mo'karon

omu'mapotonon poko enapa pyi'me'ke man, iwaraine enapa ru'me tywairy ke. ³ Moro ru'me tywairy ke, Tamusi 'wa tywomy arory i'wa man kari'na yja'wanykonymbo wo'kato'me roten kapyn, aseke tyja'wanykonymbo wo'kato'me enapa te. ⁴ Amy pairo aseke atandy'mo'pa man Tamusi pokonokon jopotory me, toty awongato'me. Tamusi te kyniko'manon, A'aron ko'ma'po wara enapa. ⁵ Iwara enapa Kristus aseke atandy'mo'pa tywaije man Tamusi pokonokon jopotory me, toty awongato'me. Tandy'mo te tywaije man mo'ko ero wara erupanenymbo 'wa: Ymuru amoro mana. Erome kypa'kanopyi.

⁶ Amy oje terapa enapa Tamusi kynganon: I'matypyn me roten Tamusi pokono me mana, mo'ko Melkisedek wara.

⁷ Ero nono tu'po noro ta'ta, mo'ja imero, turare enapa morokon tywoturupoto'kon, tywe'pimato'kon taro Kristus 'wa man mo'ko romo'no wyino tunemyry taro aitoto 'wa. Tamusi 'wa auran tota man, tynendory ke i'wa. ⁸ Tamusi ymuru me tywairy se'me, tywota'karykary ta Tamusi 'wa tywepanamary poko tywomepa man. ⁹ Taikepy'ma'po mero, i'matypyn amano undy me tywaije man pa'poro mo'karon ty'wa epanamatonon 'wa. ¹⁰ Tamusi 'wa tajato man Tamusi pokonokon jopotory me, mo'ko Melkisedek wara.

O'mano moro kynimomokyrykon poko

¹¹ Moro poko ro pyime o'to ywykary man. Tupi me te man ekarityry, oty anuku'poro'non me awairykon ke. ¹² Akore'pe terapa Tamusi auran metaton, amepanamon me awairykon taro terapa rypo. Asery me rapa te ajemeparykon man morokon koromo aneta'san Tamusi auran-gonymbo poko. Manaty enyry 'se mandon. Arepa anenapy'pa mandon. ¹³ Pa'poro manaty enyren moro tamambore aino poko omepano anukuty'pa na'nen man iru'pa. Pitani'membo me irombo man. ¹⁴ Moro arepa enapyry uwapoto'san 'wano me man. Moro tamamyrykon emery 'wa irombo mo'karon uwapoto'san tywomepapo mandon. Iwara ro oty wairy uku'saton iru'pa, yja'wan me pai.

6

¹ Iro ke ro morokon koromo Kristus poko omepato'kon kysinondasen. Mo'karon uwapoto'san womepato'kon poko te kytaisen. Morokon omepano wota'moto'kon otykon poko kapyn rapa kytaisen: moro romo'no ene'namon amaminano wyino atu'mano poko pai, moro Tamusi amyikary poko pai, ² moro kari'na etykary poko pai, moro kari'na tu'ponaka ainanano yry poko pai, moro iromby'san awomyry poko pai, moro atu'kukepypyn a'wembono auranano poko enapa pai.

³ Morokon uwapoto'san womepato'kon poko ro kytaita'ton, i'se Tamusi a'ta irombo.

⁴ Tupi me pore irombo man mo'karon o'wino me aweinano apyinamonymbo, mo'karon kapu nyry aponamonymbo, mo'karon Tamusi a'kary apyinamonymbo, ⁵ mo'karon Tamusi auran kuranory aponamonymbo, mo'karon aireno nono wyinonokon pori'tonano enenamonymbo ⁶ u'mary rapa asery me, iwoma'sando. Ijokonory me ro irombo mo'ko Tamusi ymuru wojaton wakapu poko aseke ty'wanokon me. Tone me kynipy'i'topojaton. ⁷ Moro tytu'ponaka o'pa'po'toto konopo enyenen nono, moro tamaminano'namon 'wanokon wonato'kon atytano'ponen nono kuranondojan Tamusi. ⁸ Moro takyramon itupu atytano'ponen nono te yja'wan me man. Tyse waty moro Tamusi 'wa any'mapory man. Irombo me ro ko'wu kynikoro'katan.

⁹ Moro wara tykary se'me, typynamon na'na a'sakarykon, o'wanokon me moro iru'pynymbo oty wairy uku'san imero na'na. Moro uta'no wyino atuneno, kynganon irombo na'na. ¹⁰ Yja'wan me kapyn Tamusi man. Morokon ajemamingonymbo poko ituwarengepy'pa man. Moro o'waine mo'karon Tamusi wyinonokon epanopy'san poko, moro o'waine erome noro epanopyrykon poko enapa ituwarengepy'pa man. Morokon ro irombo moro o'waine Tamusi ety pynary enepojan. ¹¹ Moro animomokyrykon oty wo'kapyry 'wa ro te asin pe pa'poro awairykon 'se na'na man. ¹² O'sanotaton koro! O'po'toko te mo'karon Tamusi amyikary ta, eja'nakano ta enapa morokon Tamusi wykato'konymbbo

apyinamon poko.

¹³ Mo'ko Abraham 'wano me irombo amy o'to tywairy man takari'se man Tamusi 'wa aseke toty ejatory ta, topo uwa amy wairy ke, ety ejatoto'me. ¹⁴ Tyka man i'wa: "Poto me pore kykuranondotake. Poto me kapyimangatake." ¹⁵ Iwara ro eja'nakano ta moro Tamusi wykatopombo tapyije Abraham 'wa man. ¹⁶ Kari'na irombo tauran porit'omanon amy topono ety ejatory ke. Moro wara ro pa'poro tauran arimanamon auranary a'kotojan. ¹⁷ Iru'pa 'ne ka'tu rapa Tamusi moro e'petakama'pa moro tynisanory wairy enepory 'se tywaije man mo'karon tynekarity'san otykon apyinamon 'wa. Iro ke ro aseke toty ejatory ke Tamusi 'wa tauran typori'toma man. ¹⁸ Iwara ro oko e'petakama'non otykon, moro Tamusi nekarity'po, moro I'wa tynekarity'po porit'oma'po enapa, moro Tamusi 'wa tonapitary upiry enepojan. Moro 'wa ro ky'karon I'wa etuwarikatonon me kypori'tomarykon man, moro ky'wanokon kynimomokyrykon oty apyito'me ky'waine. ¹⁹ Angara wara ky'waine moro kynimomokyrykon oty man. Omima'pa man. Esakama'pa man. Moro Tamusi auty tano serere man kamisa notaka karojaton. ²⁰ Moro notaka ro kuwapoine ytototo me Jesus tyto man. I'matypyn me roten irombo amy Melkisedek warano Tamusi pokonokon jopotory me tywaije man.

7

Kristus mo'ko Melkisedek maro

¹ Mo'ko Melkisedek irombo poto 'su Salem jopotory me tywaije man. Inorombo ro kawono Tamusi pokono me enapa tywaije man. Mo'ko Abraham epoje tyto man, mo'karon potonon jopoto y'mondojembo iwopyry jako rapa. Mo'ko Abraham tykuranondo i'wa man. ² Ainaka ro pa'poro morokon tynipina'san otykon jainapatoronorymbo amy tyje Abraham 'wa man. Moro ety Melkisedek tauro'po man poto 'su tamambore aino jopotory. Poto 'su Salem jopotory me enapa tywaije man. Moro tauro'po man sara'me aino jopotory. ³ Ijumy, isano atukuty'pa man. Mo'karon itangon enapa atukuty'pa mandon. Moro iwoma'po, moro iromby'po enapa atukuty'pa man. Tamusi ymuru eneke ro man. I'matypyn me roten Tamusi pokono me man.

⁴ Poto me mo'ko Melkisedek we'i'po menejaton moro o'to mo'ko kopykon Abraham we'i'po poko. Morokon tynipina'san otykon jainapatoronorymbo amy tyje Abraham 'wa man i'wa. ⁵ Mo'karon Tamusi pokonokon me aitonon Levi pajanyombo 'wa moro omenano mero'po wara morokon ta'sakarykon otyrykon jainapatoronorymbo amy apyiry man. Moro apyiry ro i'waine man aseke ta'sakarykon wyino, tywaraine enapa Abraham pajanyombo me iwairykon se'me. ⁶ Mo'ko Levi epymbo me e'ipyn 'wa te mo'ko Abraham wyino moro otyry jainapatoronorymbo amy tapyije man. Mo'ko

Tamusi wykatopombo apyinenymbo Abraham tykuranondo i'wa man. ⁷ Mo'ko tykuranondomy ko'po kapyn 'kare mo'ko ikuranondonen nan. ⁸ Itaka ro mo'karon otykon jainapatoronorymbo amy apyina mon Tamusi pokonokon, y'ma'tonon kari'na mo'karon mandon. Mo'ko Melkisedek amyikapojan te moro Tamusi kareтары nurono me. ⁹ Ero wara pai amy tykary taro man: mo'ko otykon jainapatoronorymbo amy apyinen Levi 'wa pairo oty jainapatoronorymbo amy tyje man Abraham ta. ¹⁰ Mo'ko Abraham epoje mo'ko Melkisedek wopyry jako irombo mo'ko tytamurumbo Abraham ja'mun ta mondo terapa mo'ko Levi tywaije man.

¹¹ Mo'karon Israel pajanyombo 'wa moro omenano mero'po tapyipo man mo'karon Tamusi pokonokon Levi pajanyombo emamin 'wa. Moro wara iru'pa tyje oty we'i'pomboto, o'tono'me ko iro ke amy rapa Tamusi pokono wopyry tywaije nan, mo'ko Melkisedek wara, mo'ko A'aron wara kapyn te? ¹² Mo'karon Tamusi pokonokon we'petakamary jako irombo, moro omenano mero'po kyne'petakamanon enapa. ¹³ Mo'ko Melkisedek wara moro Tamusi kareтары nekarityry irombo amy terapa Israel pajanyombo epy wyino kyno'san. Amy pairo moro opynano wyinono moro tywo me Tamusi 'wa tymy apo'ny poko e'i'pa man. ¹⁴ Pa'poro irombo kysuku'saton Juda parymbo me mo'ko Kyjopotorykon wairy. Moro opynano Juda poko Moses amy pairo o'to yka'pa tywaije man, mo'karon Tamusi pokonokon poko tauranary jako. ¹⁵ Iru'pyn me 'ne ka'tu rapa oty kynonepojan, ero enery jako ky'waine:

amy terapa Tamusi pokono kynawonjan mo'ko Melkisedek wara. ¹⁶ Mo'ko ro amy Tamusi pokono me man, moro omenano mero'po wykary wara amy parymbo me tywairy ke kapyn, amy i'matypyn amano pori'tory poko te. ¹⁷ Moro Tamusi kareтары irombo kynganon ipoko: I'matypyn me roten Tamusi pokono me mana, mo'ko Melkisedek wara.

¹⁸ U'ku'pa noro rapa irombo moro koromono omenano mero'po man, ru'me iwairy ke, typo roten iwairy ke enapa. ¹⁹ Moro Moses nimer'o'po omenano irombo amy paio oty anyry'pa iru'pa tywaije man. Moro tu'ponaka te amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa oty kyn'o'san: moro kynimomokyrykon. Moro ro Tamusi 'wa kytundano'saton.

²⁰ Itaka ro Tamusi aseke toty ejatojan, tauran pori'tomato'me. Tamusi pokonokon me mo'karon amykonymbowairy poko Tamusi aseke toty anejato'pa man, tauran pori'tomato'me. ²¹ Tamusi pokono me mo'ko o'win amymbowairy poko te Tamusi aseke toty ejatojan, tauran pori'tomato'me. Tymero irombo ipoko man: Aseke toty ejatory ta ero tauran pori'toma'po anije'tuma'pa Tamusi man: I'matypyn me roten Tamusi pokono me mana.

²² Iro ke ro amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa Tamusi wykatopombo ka'ponen me mo'ko Jesus man.

²³ Irombo mo'karon amykon terapa Tamusi pokonokon pyime mandon, moro romo'no 'wa

mo'ja ro iwairykon a'kotory ke. ²⁴ Mo'ko o'win amymbo te i'petakama'pa roten Tamusi pokono me man, moro nuro roten tywairy ke.

²⁵ Iro ke ro mo'karon Tamusi 'wa tynitundanopyrykon epanopyry taro imero man. Nuro roten man, ekatakaine tauranato'me.

²⁶ Mo'kopan Tamusi pokonokon jopotory wairy ro tywaije man ky'wanokon me: amy Tamusi ety awonganen, amy ija'wanypyn, amy eja'wangapyn, amy tyja'wangamon wyino typo aitoto, amy kapukon epono. ²⁷ Mo'karon amykon terapa Tamusi pokonokon jopotorykon wara kapyn man. Kurita wararo Tamusi 'wa tywomykon anaro'pa man, morokon aseke tyja'wanykonymbo poko 'ne ka'tu, irombo mero morokon ta'sakarykon yja'wanykonymbo poko. O'wimboto roten aseke tywotyry ke pa'poro moro oty iru'pa tyje man. ²⁸ Moro Moses nimerop'o omenano ru'mangon kari'na andy'mojan Tamusi pokonokon jopotorykon me. Moro ipa'po tano Tamusi auranymbo, moro aseke toty ejatory ke typori'toma i'wa man iro te amy aitoto roten, oty anamonopyypyn enapa ymunano andy'mojan.

8

Mo'ko ky'wanokon Tamusi pokonokon jopotory

¹ Moro na'na wyka'po te ero man: ky'wanokon me man amy Tamusi pokonokon jopotory, mo'ko poto 'su kawono apo'ny apo'tun wyino tandy'po man inoro. ² Moro Tamusi wyinono aitopo 'nero

ta kynemaminanon, amy kari'na nawonga'po auto ta kapyn, amy Tamusi nawonga'po auto ta te.

³ Pa'poro Tamusi pokonokon jopotory andy'mojaton irombo morokon Tamusi 'wa tymykon aroto'me i'wa, tywomykon aroto'me enapa i'wa. Mo'ko ky'wanokon Tamusi pokonokon jopotory 'wa enapa iro ke Tamusi 'wa amy tymy arory tywaije man. ⁴ Ero nono tu'po ta'ta rypo, Tamusi pokono me paio e'i'pa nairy. Mondo terapa irombo mandon mo'karon omenano mero'po wararo Tamusi 'wa morokon tymy aronamon. ⁵ Moro kapu tano aitopo u'ku'po ta te, moro a'kary ta roten kynemaminaton. Iwara ro enapa Moses 'wa Tamusi tyka man, moro Tamusi auty awongary man jako i'wa. Tyka irombo man: “Tuwaro aiko. Moro wypy tu'po o'wa ynenepo'po wararo pa'poro oty kapyry o'wa man.”

⁶ Mo'ko emamin te amy me terapa imero man. Amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa Tamusi wykatopombo wo'kapyry enenen me man. Moro Tamusi wykatopombo undy me ro amykon kurangonymbo Tamusi auranymbo man. ⁷ Oty anamonopyypyn me imero moro koromo Tamusi wykatopombo a'ta rypo, ijokonory man me amy upi'pa nairy. ⁸ Mo'karon Israel pajanymbo e'mary ta irombo moro Tamusi kareтары kynganon:

Eneko, kynganon Tamusi. Amy jako mo'karon Israel pajanymbo 'wa, mo'karon Juda pajanymbo 'wa asery ywykatopombo sytake. ⁹ Moro y'wa Egypte wyino

ainarykon poko mo'karon itangonymbo arory jakono ywykatopombo wara kapyn kynaitan. Moro anamyika'pa ro irombo kynaisen. Irombo wo'po'ke'nen i'waine, kynganon Tamusi. ¹⁰ Moro aire mo'karon Israel pajanymbo 'wa ynyry man ywykatopo ero man, kynganon Tamusi: Moro iwonumengarykon taka wywinonokon omenano sytake. Ituru'san ta simerota'ton. Itamusirykon me waitake. Ypytorykon me kynaita'ton. ¹¹ Amy paio ta'sakary anemepa'pa kynaitan "Tamusi uku'ko" tykary ta. Pa'poro irombo yjuku'ta'ton siky'inon, potonon enapa. ¹² Morokon yja'wan me iwe'i'san 'wa o'poty'pa noro rapa waitake. Morokon ija'wanykonymbopoko ytuwarengetake.

¹³ Moro 'asery omenano' poko tauranary jako moro koromono tykatopombo tyje i'wa man penato me. Moro penatopo tutapyry 'wa terapa man.

9

Nono tu'po, kapu ta pai Tamusi ety awongary

¹ Moro koromono Tamusi wykatopombo 'wa moro one wara ety awongary man tyje man. Moro ety awongatopo enapa tyje i'wa man ero nono tu'po. ² Amy Tamusi 'wano tamimapotymy auto tyka'se i'waine man. Moro uwapono apu'to'po ejatojaton ro Tamusi wyinono aitopo me. Moro ta ro kynakon moro aweinano apo'ny, moro sura, morokon itu'po Tamusi embata yry'san

perere enapa. ³ Moro ijokonory serere man kamisa nota moro Tamusi wyinono aitopo 'nero tatynen apu'to'po kynakon. ⁴ Moro ta ro kynakon amy ika'mi'po kapy'po tyoporamon otykon koro'katopo, moro Tamusi wykatopombo mero'po je'ny kasa enapa. Moro kasa ro ika'mi'po ke tykuripa kynakon. Ita ro kynakon moro ika'mi'po kapy'po moro mana je'ny tukuwari, moro arynda'po A'aron aposenyumbo, morokon Tamusi wykatopombo mero'po eneponamon topu enapa. ⁵ Moro kasa tu'po ro kurano eneponamon Tamusi apojongon morokon ta'karykon emapojatokon moro Tamusi turu'po andy'motopo tu'ponaka. Morokon otykon poko te tauranary 'se'pa iko'po 'ne 'ne na'na man.

⁶ Iwara te morokon Tamusi ety awongato'kon otykon tyje man. O'kapyn roten mo'karon Tamusi pokonokon moro uwapono apu'to'po taka kyny'saton morokon tamamingon ka'se. ⁷ Moro ijokonory apu'to'po taka te siriko wararo o'wimboto roten kyny'san mo'ko Tamusi pokonokon jopotory. Mynu arojan Tamusi 'wa aseke ty'wano me, morokon tuwanokon me kapyn mo'karon ta'sakarykon nikapy'san yja'wanganon otykon poko enapa. ⁸ Ero uku'pojan mo'ko Tamusi a'kary: Mondo noro moro uwapono apu'to'po a'ta, moro Tamusi wyinono aitopo 'wa ytototo oma ta'koto noro man. ⁹ Moro

9:2 Exodus 26:1-30, Exodus 25:31-40, Exodus 25:23-30 **9:3**
 Exodus 26:31-33 **9:4** Exodus 30:1-6, Exodus 25:10-16, Exodus
 16:33, Numeri 17:8-10, Exodus 25:16, Deuteronomium 10:3-5 **9:5**
 Exodus 25:18-22 **9:6** Numeri 18:2-6 **9:7** Levitikus 16:2-34

apu'to'po ro morokon eromenokon otykon u'kujan. Moro erome Tamusi 'wa tymykon, tywomykon arory irombo iru'pa mo'ko moro wara Tamusi ety awonganen turu'po anyry'pa man. ¹⁰ Morokon Tamusi 'wa tymykon ytopo po ona'no man, onyno man, ukuty'pa 'ne roten otykon ku'mityry man enapa. Kurandonokon otykon roten morokon man. Moro iru'pa rapa pa'poro oty ytopo kurita taronaka roten morokon otykon kynotu'kujan.

¹¹ Mo'ko Kristus te morokon iru'pyngon otykon ka'ponen Tamusi pokonokon jopotory me tywaije man. Moro emaminatopo Tamusi wyinono aitopo irombo poto me 'ne ka'tu rapa, kurano me 'ne ka'tu rapa enapa man. Ainanano nikapy'po kapyn moro man. Ero nono wyinono kapyn moro man, kynganon irombo na'na. ¹² O'wimboto roten moro Tamusi wyinono aitopo taka tyto man, kapirita, paka mynurumbo maro kapyn, aseke tymynurumbo maro te. Iwara ro i'matypyn amano taka karoto'kon topoje i'wa man. ¹³ Moro kapirita, paka mynurumbo, moro paka'membo weru'no'pory pisimbisingaton mo'karon eja'wanga'san kari'na tu'ponaka. Moro ro kynikorokaton kurando, Tamusi ety awongato'me i'waine. ¹⁴ Moro ko'po te moro Kristus mynurumbo iru'pa man. Mo'ko aitoto roten a'kanano 'wa tapanopyry ta aseke tywotyje man Tamusi 'wa ija'wanypyn tymy me. Iwara ro kyturu'san korokatan. Romo'no ene'namon amaminano wyino ku'mata'ton, mo'ko nurono

Tamusi ety awongato'me ky'waine.

¹⁵ Iro ke ro moro asery terapa Tamusi wykatopombo wo'kapyry enenen me man, mo'karon iko'ma'san 'wa moro tynapyirykon man Tamusi wykatopombo i'matypyn amano apyito'me. Amy irombo tyromo'se man, moro koromono Tamusi wykatopombo wotu'kuru jakonokon yja'wangan otykon wo'kato'me. ¹⁶ Amy 'wa moro totyrykonymbó ekamyry poko tykatopombo mero'poto, mo'ko imeronenymbó romby'po enepory na'nen man, moro otyrykonymbó ekamyry uwaporo. ¹⁷ Amy kari'na wykatopombo mero'po irombo kynotu'kujan iromby'po mero roten. Nuro noro mo'ko imeronenymbó a'ta, atu'ku'pa na'nen man. ¹⁸ Iro ke ro mynu pyndo kapyn enapa moro koromono Tamusi wykatopombo asery me tyje man. ¹⁹ Mo'karon ta'sakarykon 'wa pa'poro morokon Tamusi nimeropo'san omenano ekaro'po mero irombo ty'wa, paka mynurumbo, kapirita mynurumbo enapa ty'kaima mo'ko Moses 'wa man tuna maro. Irombo hysop arymbó ke, tapiren kapara ypotymbó ke enapa moro omenano karetary, pa'poro mo'karon ta'sakarykon enapa typisimbisinga i'wa man. ²⁰ Irombo tyka man: "Moro anarorykon man Tamusi wykatopombo pori'tomanen mynu ero man." ²¹ Iwara enapa moro Tamusi wyinono aitopo, morokon Tamusi ety awongary jako ta'kumy otykon enapa typisimbisinga i'wa man mynu ke. ²² A'si roten pa'poro oty korokapojan

mynu ke moro omenano mero'po. Mynu we'kamyry pyndo yja'wan me e'i'po o'ka'pa man.

²³ Morokon otykon ke ro morokon kapukon tanokon otykon u'ku'san korokaton ero nono tu'po. Morokon kapukon tanokon otykon 'nero korokary te man iru'pyngon 'ne ka'tu rapa Tamusi 'wa tywomykon ke. ²⁴ Amy kari'na nikapy'po Tamusi wyinono aitopo taka kapyn, amy Tamusi wyinono aitopo u'ku'po taka kapyn irombo mo'ko Kristus tyto man. Moro kapu 'nero taka te tyto man, Tamusi embata kaijomato'ko'me. ²⁵ Moro po ro o'kapyn roten kapyn iwotyry man Tamusi 'wa. Mo'ko Tamusi pokonokon jopotory, mo'ko siriko wararo amy terapa noky mynurumbo maro moro Tamusi wyinono aitopo taka kynomyjan inoro wara kapyn man. ²⁶ Ijako irombo ero nono wo'kapy'po poro o'kapyn roten iwota'karykary manombo nairy. O'wimboto roten te ero nono we'i'ma'po po tywosenepo man, moro Tamusi 'wa aseke tywotyry 'wa moro yja'wan me e'i'po kapoto'me. ²⁷ O'wimboto roten kari'na kyniromo'san. Irombo mero moro a'wembono auranano yry man ipoko. ²⁸ Iwara enapa o'wimboto roten mo'ko Kristus Tamusi 'wa tywotyje man pyime kari'na yja'wanykonymbonon me. Morombo wyino morokon kari'na yja'wanykonymbonon pyndo kynotan rapa mo'karon tymomonamon 'wa, aijomanamon me.

10

¹ Morokon o'tonon iru'pyngon otykon a'kary enepojan moro omenano mero'po. Morokon irokon 'nero otykon anenepo'pa te man. Siriko wararo sirikokon poko inaron ro rapa tywomykon aropojan Tamusi 'wa. Ise'me te mo'karon aronamon yry upijan oty anamonopy'non me. ² Ijako irombo mo'karon Tamusi 'wa tywomykon aronamon moro arorykon poko naike'tory. Mo'karon aronamon koroka'ma'sanymboto, moro ituru'san anamiromo'ka'paine nairy yja'wan me iwe'i'san poko. ³ Siriko wararo te mo'karon tywomykon mo'karon taronamon tuwaro'maton rapa morokon yja'wan me iwe'i'san poko. ⁴ Paka mynurumbo irombo, kapirita mynurumbo enapa yja'wan me e'i'san kary upijan.

⁵ Iro ke ro ero nono tu'ponaka tywopyry jako mo'ko Kristus kynganon:

Tywomykon, tymykon 'se'pa me'i.
 Amy ja'munano te myryi y'wa.
⁶ Tykoro'kamykon, yja'wan me e'i'po kato'kon ajapokupe e'i'pa ne'i. ⁷ Irombo wykai: 'Eneko, Tamusi. Ero po wa. Moro anisanory ka'se wopyi, moro kareta amemy'po ta ypoko imero'po wararo.'

⁸ Koromo 'ne kynganon: "Tywomykon, tymykon, tykoro'kamykon, yja'wan me e'i'po kato'kon tymykon 'se'pa me'i. Ajapokupe e'i'pa ne'i." Moro omenano mero'po wykary wara ro rypo kynarojaton Tamusi 'wa. ⁹ Morombo

mero te kynganon: “Eneko. Ero po wa. Moro anisanory ka'se wopyi.” Moro koromono uta'kanon. I'petakan me moro ijokonory yjan. ¹⁰ Moro Tamusi nisanory poko ro o'kapyn me iwyinonokon me tywaije kytaton, mo'ko Jesus Kristus 'wa tyja'mun yry'po ke Tamusi 'wa. ¹¹ Pa'poro Tamusi pokono kurita wararo Tamusi 'wano me kynemaminanon. O'kapyn roten mo'karon inaron ro rapa tywomykon arojan Tamusi 'wa. Yja'wan me e'i'po kary upijan paio te moro arorykon. ¹² Mo'ko 'wa te o'win roten tywomy taro man Tamusi 'wa, yja'wan me e'i'po upu'po me. Irombo Tamusi apo'tun wyino tywotandy'mo man. ¹³ Moro po ro kynaitan roten. Typupuru apo'ny me mo'karon tyjenono'namon yry momo'san. ¹⁴ O'win Tamusi 'wa tymy ke roten irombo i'matypyn me mo'karon Tamusi wyinonokon me tynyrykon tyje i'wa mandon oty anamonopy'non me. ¹⁵ Moro amyikapojan ro ky'waine mo'ko Tamusi a'kary enapa. Koromo 'ne irombo kynganon:

¹⁶ Moro aire i'waine ynyry man ywykatopo ero man, kynganon Tamusi: Moro iwonumengarykon taka ywyinonokon omenano sytake. Morokon ituru'san ta simerota'ton.

¹⁷ Morombo mero te kynganon:
Morokon ija'wanykonymbo poko, morokon yja'wan me iwe'i'san poko enapa ytuwarenge'take.

¹⁸ Morokon yja'wan me e'i'san ka'sando Tamusi 'wa, ipokoine amy tymy arory kapyn noro man.

Enari'ma eja'nakano

¹⁹ Yja'sakarykon, enari'ma imero moro Jesus mynurumbo ka'mykapojaton moro Tamusi wyinono aitopo taka. ²⁰ Oma asery me tyje mo'ko Jesus 'wa man ky'wanokon me. Moro ro i'matypyn amano taka kyny'san moro Tamusi auty tano serere man kamisa pato. Moro Jesus ja'mun pato, wykaje irombo. ²¹ Ky'wanokon me amy poto 'su Tamusi pokono man, auty enenen me. ²² Ka'makon iro ke Tamusi 'wa iru'pyn turu'ponano maro, amyikary ta imero, amy ipisimbisingary ke ikoroka'po turu'ponano maro, yja'wan me e'i'po poko atamiromo'ka'pa, ija'wanypyn tuna ke ikupi'po ja'munano maro. ²³ Moro kynimomokyrykon amyikapory poko roten kytaisen. Tamyikapore irombo man mo'ko ynen me okarity'po. ²⁴ Ase'wa kytosenesen. Ase'wa kytotasinano'sen aipynano poko, iru'pyngon amaminano poko enapa. ²⁵ Ase'wa kywopyrykon anamonopy'pa kytaisen, amykonymba 'wa amonopyry wara. Ase'wa te kytepori'tomasen. Moro o'waine aseme noro moro kurita wopyry enery apori'tomasen.

²⁶ Moro iporono oty ukuty'po wyino ky'waine kuwanokon me yja'wan oty kapyry jako, amy rapa Tamusi 'wa tywomy moro kyja'wanykonymba anika'pa kynaitan. ²⁷ Kanarirykon ta te moro a'wembono auranano kysimomo'ta'ton. Mo'karon Tamusi jenono'namon y'ma'katan

irombo amy tokonen wa'to. ²⁸ Mo'ko Moses nimeropo omenano emanenymbo amo'pa kyniromo'tan, oko, oruwa kari'na 'wa pai tu'tanone ekarity'poto. ²⁹ One wara ko iro ke mo'ko Tamusi ymuru uta'minenymbo, mo'ko Tamusi wykatopombo pori'tomanen mynu, moro Tamusi wyinono me tynenymbo mynu nurija'manenymbo, mo'ko kurano a'kanano ety emaponenymbo wairy man mekano'saton? Moro ko'po 'ne ka'tu rapa 'kare moro tyja'wanymbo anepema'pa naitan. ³⁰ Kysuku'saton irombo mo'ko ero ekari'nenymbo:

Awu mo'karon yja'wan me e'i'san kota'manen me wa. Awu morokon yja'wan me e'i'san sepemapotake rapa.

Tymero enapa man:

Tamusi a'wembono auranano ytan mo'karon typitorykon poko.

³¹ Anari me man mo'ko nurono Tamusi erekuru 'wa kari'na apo'i'poto.

³² Onumengatoko rapa moro uwaponombo poko. Aweinano apo'i'po wyino o'waine, pyime awosin pangon ata'karykano 'wa topoje mandon. Tyweja'naka te mandon. ³³ Tone me toju, tykota'ma enapa mandon. Moro moro wara aja'sakarykon yry enapa tapo imero o'waine man. ³⁴ Mo'karon aru'ka'san kotanory irombo tone o'waine man. Moro ajotyrykonymbo

10:27 Jesaja 26:11 (LXX)
19:15 **10:29** Exodus 24:8
Deuteronomium 32:36

10:28 Deuteronomium 17:6,
10:30 Deuteronomium 32:35,

pinary ajere'ko'paine man, amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa aitoto man roten oty aporenjan me awotukutyrykon ke.

³⁵ Iro ke ro moro enari'ma awairykon kysematon. Poto me imero Tamusi kynepematan.

³⁶ Aweja'nakarykon man moro Tamusi nisanory kapyry poko. Iwara ro moro ikatopombo mapyita'ton.

³⁷ Eromembo roten irombo mo'ko o'toto kynitundatan. O'poro'pa waty kynaitan.

³⁸ Mo'ko ywyinono tamamboren yjamyikary ta kynemandan. Iporopy'poto te, mo'ko yja'kary ewa'po'pa kynaitan ipoko.

³⁹ Ky'karon te iporopy'pa kytaton. Iwara ro utapy'pa kytaita'ton. Tamusi kysamyikaton, mo'karon ka'karykon aijomato'me.

11

Tamusi amyikanamon uwapoto'san

¹ Moro Tamusi amyikary aimomo'to'kon wo'ka'topo me man. One'non otykon enepotopo me man. ² Moro ty'waine Tamusi amyikary poko mo'karon uwapoto'san tamyika mandon.

³ Tamusi amyikanamon me kysuku'saton Tamusi auranymbo 'wa nono, kapu kapy'san, one'non wyino onetoto wo'kapy'po.

⁴ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Abel 'wa amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa tywomy taro man Tamusi 'wa, mo'ko Kain naro'po ko'po. Tamusi

10:37 Habakuk 2:3-4 (LXX)

Johanes 1:3

11:3 Genesis 1:1, Ware 33:6,9,

amyikary ke ro ty'wa, tamamboren me tamyika mo'ko Abel man. Morokon inyrykon poko ro Tamusi 'wa tamyika man. Tamusi amyika'po ke ro ty'wa, taurana noro man tyromby'po wyino.

⁵ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Henok tamima man romo'no anene'pa iwaito'me. Iwara epory'pa noro tywaije man, Tamusi 'wa tamima'po ke. Emimary uwaporo irombo Tamusi apokupan me tamyika man. ⁶ Tamusi amyikary pyndo tupi me man moro Tamusi apokupe aino. Moro mondo Tamusi wairy, moro tupinamon epemanen me iwairy amyikary irombo man mo'ko i'wa o'toto 'wa.

⁷ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Noe 'wa moro one'pa na'nen aitonon otykon poko Tamusi wykatopombo tamyika man. Amy atunendopo tam'po'kory tyka'se i'wa man, mo'karon tauty tanokon epano'to'me uta'no wyino. Iwara ro ero nono poko a'wembono auranano tyje i'wa man. Tamusi amyikary poko ro ty'wa, uta'no wyino tunemy man me tywaije man.

⁸ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Abraham Tamusi 'wa tywepanama man, tyko'mary jako i'wa. Amy tynapyiry man aitopo 'wa tyto man, moro tytotopo ukutyry pyndo.

⁹ Tamusi amyikary ke ty'wa, moro Tamusi nyry man aitopo po tamanje man, aporemy me na'nen e'i'pa. Tamimapotymy auto ta tamanje man mo'ko Isak maro, Jakob maro enapa. Mo'karon maro ro moro iro noro Tamusi wykatopombo apyiry

tywaije i'wa man. ¹⁰ Moro topu kapy'po aitopo momo'sakon irombo. Moro aitopo amynen me ro mo'ko Tamusi man.

¹¹ Tamusi amyikanen me Abraham wairy ke, mo'ko Sara 'wa pori'tonano tapyije man tywe'mekato'me, tywe'mekary upiry se'me rypo, taruta'po se'me terapa. Mo'ko Abraham 'wa mo'ko iwe'mekary man ekari'nenymbo tamyika man. ¹² Iro ke ro o'win wokiry tywotapyimanga man, mo'karon i'makonymbo waito'me mo'karon kapu pokonokon siriko wara moky imero, moro awopano atu'kupopyn sakau wara enapa moky imero.

¹³ Tamusi amyikanamon me tywairykon ta ro pa'poro mo'karon tyromo'se mandon, morokon Tamusi wykato'konymbo wo'kapyry enery pyndo. Tyse te iwopyrykon tone i'waine man. Tawa'ma i'waine man. Tysembo opy'san me, moro ponokon me kapyn tywokari'se mandon. ¹⁴ Mo'karon moro wara tauronamon amy aseke tywaito'kon man upinamon me kynotuku'pojaton.

¹⁵ Moro tynino'san tywaito'konymbo poko tywonumenga'sanyboto rapa, tyweramarykon taro naitoryine. ¹⁶ Amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa tywaito'kon man upijaton te. Amy kapu tano aitopo, wykaje irombo. Iro ke ro Tamusi itamusirykon me tajatory poko epy'i'to'pa man. I'wanokon me irombo amy potu 'su aitopo tyka'se i'wa man.

11:9 Genesis 35:27 **11:11** Genesis 18:11-14, 21:2 **11:12** Genesis 15:5, 22:17, 32:12 **11:13** Genesis 23:4, 1 Kronieken 29:15, Ware 39:12

17 Tamusi amyikary ke ty'wa, Abraham 'wa moro tu'kuru jako mo'ko Isak taro man Tamusi 'wa tywomy me. Mo'ko o'win'kono tymuru tyje i'wa man Tamusi 'wa tywomy me, morokon ikato'konymbó apo'i'po se'me ty'wa. 18 Tamusi tyka tywaije man 'iwa: “Mo'ko Isak roten ekari'ta'ton apajanyumbo epy me.” 19 Iromby'san wyino mo'ko Isak awongary taro Tamusi wairy tuku'se tywaije Abraham 'wa man. Mo'karon iromby'san wyino awonga'po wara enapa imero mo'ko tymuru topoje rapa Abraham 'wa man.

20 Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Isak 'wa mo'ko Jakob, mo'ko Esau enapa tykuranondo mandon airenokon otykon poko.

21 Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Jakob 'wa tyrombyry mero okororo mo'karon Josef ymurukon tykuranondo mandon. Irombo taposeny pona nonsume Tamusi ety tawonga i'wa man.

22 Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Josef tyrombyry mero taurana man moro Egypte wyino mo'karon Israel pajanyumbo wytory man poko. O'to morokon tyje'sanyumbo yry man poko enapa taurana man.

23 Tamusi amyikary ke ty'waine, mo'ko Moses oruwa nuno tunenje man mo'ko isano, ijumy 'wa. Iru'pyn pitani'membo me irombo tone i'waine man. Mo'ko Egypte ponokon jopotory wykatopombo poko ety'ka'pa tywaije mandon.

11:17 Genesis 22:1-14 **11:18** Genesis 21:12 **11:20** Genesis 27:27-29,39,40 **11:21** Genesis 48:1-20, Genesis 47:31 (LXX)

11:22 Genesis 50:24-25, Exodus 13:19 **11:23** Exodus 2:2, Exodus 1:22

²⁴ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko Moses, potome tywe'i'po mero, mo'ko Farao emyiry y'me me takarityry 'se'pa tywaije man. ²⁵ Iru'pa 'ne ka'tu rapa moro ta'sakarykon maro tywota'karykary topoje i'wa man, moro ko'i roten yja'wan amano 'wa tawa'pore typory ko'po. ²⁶ Moro Egypte na'nanopy'po pyrata ko'po irombo moro Kristus maro tajuru iru'pa topoje i'wa man. Moro ty-napyiry man tapety poko tywo'po'se man.

²⁷ Tamusi amyikary ke ty'wa, Egypte wyino tyto man. Mo'ko Egypte ponokon jopotory erekuru poko ety'ka'pa tywaije man. Mo'ko onepyn enery ta rypo irombo mo'ja ro tyweja'naka man.

²⁸ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'karon eratonomapoto'kon tonomy tywopo i'wa man. Moro imynurukonymbo typo i'wa man morokon pena epy poko, mo'ko kari'na y'ma'kanen Tamusi apojon 'wa mo'karon tywyinonokon koromo oma'san y'tu'kary pona.

²⁹ Tamusi amyikary ke ty'waine, mo'karon Israel pajanyombo 'wa moro tapiren parana typato man, taruren nono tu'po ytono wara. Mo'karon Egypte ponokon te ty'ma'se mandon moro parana patory u'kuru jako ty'waine.

³⁰ Tamusi amyikary ke ty'waine, mo'karon Israel pajanyombo 'wa moro Jeriko a'kototy tamapo man moro oko-to'ima kurita u'membotyry ke.

³¹ Tamusi amyikary ke ty'wa, mo'ko tyja'mun ekaramanen Rahab iromby'pa tywaije man mo'karon typanaja'naramon maro. Mo'karon

ekapyn ta oty menga opy'san irombo tawa'ma i'wa tywaije mandon.

³² Oty noro ko sekari'tan? Akore'pe 'ne terapa nairy moro y'wa oty ekarityry jako mo'ko Gideon poko, mo'ko Barak poko, mo'ko Simson poko, mo'ko Jefta poko, mo'ko David poko, mo'ko Samuel poko, mo'karon Tamusi auran uku'ponamon poko enapa. ³³ Tamusi amyikary ke ty'waine, potonon jopoto nundymarykon ty'mondo i'waine man. Ty'wanokon me Tamusi wykato'konymbbo wo'kapyry tone i'waine man. Kaikusi tyndapu'to i'waine man. ³⁴ Wa'to pori'tory to'wu'ka i'waine man. Tyjekamon supara wyino tywetuwarika mandon. Ru'mangon me tywepori'toma mandon. Warinu ta pari'pe tywaije mandon. Tywetoine o'tonon warinu pokonokon tyramapo i'waine mandon.

³⁵ Woryijan 'wa iromby'san tomorykon awomy'san topoje rapa mandon. Amykonymbbo iromo'to'ko'me mene tywo mandon. Moro tyworykon poro'kary animomoky'pa tywaije mandon. Iru'pyn 'ne ka'tu rapa amano taka tawomyrykon man irombo tymomo'se i'waine man. ³⁶ Amykonymbbo rapa toju mandon. Typoky'ma mandon. Itakaro tymy mandon. Yja'wangan kari'na aru'katopo taka taru'ka mandon. ³⁷ Topu ke tywo mandon. Ase'ra

11:31 Jakobus 6:22-25, Jakobus 2:1-21 **11:32** Richteren 6:11-8:32, Richteren 4:6-5:31, Richteren 13:2-16:31, Richteren 11:1-12:7, 1 Samuel 16:1, 1 Koningen 2:11, 1 Samuel 1:1-25:1
11:33 Daniel 6:1-27 **11:34** Daniel 3:1-30 **11:35** 1 Koningen 17:17-24, 2 Koningen 4:25-37 **11:36** 1 Koningen 22:26-27, 2 Kronieken 18:25-26, Jeremia 20:2, 37:15, 38:6

ty'saka mandon. Supara ke tywo mandon. Kapara pi'sanymbo ta, kapirita pi'sanymbo ta enapa tyweramapo'se mandon, oty'pambo, tywiry'karykon ta, tywota'karykarykon ta. ³⁸ I'waine waty ero nono tywaije man. Ipono'non wo'i ta tytopo'se mandon. Topu atorykon ta, nono atorykon ta enapa tamanje mandon.

³⁹ Inaron pa'poro tamyika mandon, Tamusi amyikary ke ty'waine. Ise'me moro Tamusi wykatopombo anapo'i'pa tywaije mandon.

⁴⁰ Tamusi 'wa ky'wanokon me amy iru'pyn 'ne ka'tu rapa oty tone terapa tywaije man. Kypyndoine kapyn oty anamonopy'non me iwairykon tywaije man.

12

Eja'nakano

¹ Moky imero mo'karon ku'menamon tamyikamykon wairy ke ro pa'poro moro ka'kotorykon 'sangon yja'wangon otykon awosiny kysemasen. Kyweja'nakarykon ta moro kaka'nundo'kon man oma kysi'ma'kasen. ² Moro kaka'numyrykon jako ro mo'ko Jesus poko roten kyto'po'sen. Mo'ko ro kuwapoine tyto man moro Tamusi amyikary emary ta. Mo'ko ro moro Tamusi amyikary yjan oty anamonopy'pyn me. Moro tymomo'nen awa'ponano apyito'me moro tyromo'topo wakapu tapyije i'wa man, moro toponen pyiwano poko o'poty'pa. Erome moro Tamusi apo'ny apo'tun wyino tandy'po man.

³ Mo'karon tyja'wangamon 'wa moro moro wara

tauran arimary tapyije i'wa man. Moro poko ro onumengatoko, irupomamy'pa aja'karykon waito'me, iporopy'pa awaito'ko'me enapa.

⁴ Arynurukonymbo ani'kambo'pa na'nen man moro yja'wan me aino maro awo'wo'marykon.

⁵ Moro aje'mato'kon tuta'ka o'waine nan? Ymunano 'wa tykary wara irombo Tamusi o'waine kynganon:

Ymuru, moro Tamusi 'wa aje'mary kysenu'kai.

Moro i'wa yja'wan me awe'i'po enepory jako, arupomamyi. ⁶ Mo'ko tynipynary e'manon irombo Tamusi. Pa'poro tymuru me tynapo'i'po tuwaro'manon.

⁷ Morokon aje'mato'kon apyitoko. Ymunano enary wara irombo Tamusi ajenaton. Nokypan ymunano ane'ma'pa ko mo'ko ijumy nan?

⁸ Pa'poro ymunano e'mary wara enapa e'ma'pa aja'taine, ymunano 'ne kapyn amyjaron mandon. ⁹ Itakaro mo'karon nono tu'ponokon ko'manamon kyjumykon nendotopo tywaije ky'waine man. Moro ko'po 'ne ka'tu rapa kapyn kawo mo'karon a'kanano jumy yry ky'waine nan, amano epoto'me? ¹⁰ Mo'karon nono tu'ponokon kyjumykon 'wa amy ko'i roten aitoto amano 'wano me to'ma kytaton, moro iru'pa tyneporykon taro ro. Mo'ko Tamusi te ko'maton kapano'namon me, moro tykuranory a'sakarykon me kywaito'ko'me. ¹¹ Amy paio o'mano typosine e'i'pa man, moro apyiry jako. Je'tun pe te man.

Aire 'kopore te epery eneta'ton mo'karon o'mano

nemepa'san. Moro sara'man tamambore aino, wykaje irombo.

¹² Iro ke ro serere me morokon ajainarykon kysapyiton. Morokon ajekunarykon wajakuta'san enapa ityngatoko rapa. ¹³ Sapatoro morokon apupurukon ematoko, tywotamenje emepamyrykon pona. Iru'pa rapa iwairykon man. ¹⁴ Pa'poro kari'na maro sara'me ajemamyrykon poko o'mikatoko. Tamusi wyinonokon me awairykon poko e'kutoko. Moro pyndo ro amy paio kari'na Tamusi anene'pa kynaitan. ¹⁵ Tuwaro aitoko moro Tamusi turu'popory anepory'pa amy paio wairy pona. Amy ewa'po'pa aino masakyry atyta'pa nainen, kari'na aki'manen me tywaito'me. Ijako irombo pyime kari'na any'matan. ¹⁶ Amy paio wararo roten wokyry, worryi maro e'i'pa nainen. Amy paio eja'wanga'pa nainen, mo'ko Esau weja'wanga'po wara. Mo'ko 'wa ro moro koromono me tywoma'po nyry pori'tonano takarama man, o'win tuma epety me. ¹⁷ Aire 'kopore moro tykuranondotopo man apyiry 'se tywairy se'me, anapo'i'pa iwe'i'po muku'saton. Moro i'wa ije'tumary aronge roten tywaije man, apyiry sanory ta tywotamo'po se'me.

O'mano

¹⁸ Tytunda mandon amy ty'tu'kamy 'wa kapyn, amy tururu wa'to 'wa kapyn, amy ewa'rummy tam'po'kory 'wa kapyn, amy pepeito tam'po'kory

'wa kapyn, ¹⁹ amy kuti tam'pokory ety 'wa kapyn, amy auranano mory 'wa kapyn. Moro auranano mory eta'po wyino ty'waine, mo'karon Israel pajanybo tywoturupo mandon, erupa'pa paio noro tywaito'ko'me. ²⁰ Moro taurotopo 'Tonomy 'wa paio moro wypy y'tu'ka'poto, topu ke iwory man' apyiry tupi i'waine man. ²¹ Anari me imero moro epa'kano wonery poko ro Moses tyka man: "Yjenariry imero ytytykanon."

²² Tytunda te mandon moro wypy Sion 'wa, mo'ko nurono Tamusi waitopo 'wa, moro kapu tano Jerusalem 'wa, pyimanokon dusun tawa'poramon Tamusi apojongon wota'nanopy'san 'wa, ²³ koromonokon me oma'san, mo'karon etykon kapu ta tymero man inaron wota'nanopy'san 'wa, mo'ko pa'poro kari'na poko a'wembono auranano ynen Tamusi 'wa, oty anamonopy'non tamamboramon a'ka'san 'wa, ²⁴ mo'ko asery me Tamusi wykatopombo wo'kapyry enenen Jesus 'wa, moro kari'na pisimbisingatopo mynu, moro Abel mynurumbo ko'po pari'pe kynaurananon iro 'wa enapa.

²⁵ Tuwaro aitoko. Ajerupa'paine mo'ko aurana-toto waito'me kytoturupoton. Mo'karon nono tu'po aurana'pa mo'ko auranatoto waito'me aturupo'san irombo epa'ka'pa rapa tywaije mandon. Moro ko'po 'ne ka'tu rapa ky'karon epa'ka'pa rapa kytaita'ton, mo'ko kapu wyino auranatoto wyino kywotu'ma'sando. ²⁶ Moro jako moro auran 'wa

12:18 Exodus 19:16-22, 20:18-21, Deuteronomium 4:11-12, 5:22-27 **12:20** Exodus 19:12-13 **12:21** Deuteronomium 9:19
12:24 Genesis 4:10 **12:25** Exodus 20:22

nono tysakama man. Erome te kynganon:
O'wimboto ro'kon nono roten kapyn, kapu enapa
te sitytykatake.

²⁷ Moro 'o'wimboto' taurotopo morokon
esakamatonon ikapy'san otykon emimary man
enepojan. Morokon esakama'non otykon te
kynainopotan.

²⁸ Iro ke ro moro ky'waine amy esakamapyn
kynundymarykon man apyiry poko tawa'pore
kywairykon kyseneposen. Iwara ro Tamusi
apokupe nainen moro inendory ta ky'waine ety
awongary. ²⁹Y'ma'kato aitoto wa'to irombo mo'ko
kytamusirykon man.

13

Aturuto'kon

¹ Mo'ja ro ase'wa aipynatoko. ² Otawatonon
ewa'mary poko atuwarenge'ton. Iwara ro
amykonymbo 'wa tynukuty'torykon me Tamusi
apojongon tapyije mandon tautykon taka.
³ Mo'karon yja'wangan kari'na aru'katopo
taka aru'ka'san poko onumengatoko, imaroine
aru'ka'san wara. Mo'karon ikota'ma'san poko
onumengatoko, iwaraine enapa tyja'mune
aitonon wara. ⁴ Pa'poro oty ta kawo moro
tywaimy aino nainen. Moro awo'ny'to'kon
eja'wanga'pa nainen. Mo'karon wararo wokyry,
woryi maro pai aitonon poko irombo, mo'karon
taporitonone aino any'manamon poko enapa
a'wembono auranano ytan Tamusi.

12:26 Haggai 2:6 (LXX)
Genesis 18:1-8, 19:1-3

12:29 Deuteronomium 4:24

13:2

⁵ Pyrata 'wa ajundymarykon kapyn man. Tawa'pore te aitoko moro ajekosaine man iro poko. Tamusi irombo aseke tyka man: "Anonda'pa pairo waitake. Ano'pa pairo waitake."

⁶ Iro ke ro tawa'pore kykarykon taro kytaton: "Tamusi yjepaton me man. Ety'ka'pa waitake. O'to ko kari'na yjytan?"

⁷ Atuwarenge'ton mo'karon o'waine moro Tamusi auran ekari'namonymbo ajopotorykon poko. Moro i'waine moro i'matyry 'wa ro tamamyrykon arory poko o'po'toko. Moro Tamusi amyikanamon me iwairykon wara enapa aitoko. ⁸ Inoro ro rapa mo'ko Jesus Kristus man, koinaro, erome, mo'ja ro. ⁹ Pa'poro tameronokon, ukuty'non roten omepano 'wa kytomu'mapoton. Tamusi turu'popory 'wa kari'na turu'po pori'tomary iru'pa man, endameno emery 'wa kapyn. Endameno emery irombo mo'karon taronamon anepanopy'pa tywaije man. ¹⁰ Moro kokosanokon Tamusi 'wano me yry'po apo'ny tu'pono onory kapyn man mo'karon Tamusi auty ta amaminatonon 'wa. ¹¹ Tamusi 'wanokon me iwo'san tonomy mynurumbo arotopo ro rypo mo'ko Tamusi pokonokon jopotory 'wa man moro Tamusi wyinono aitopo taka, moro yja'wan me kari'na we'i'san kato'me. Morokon ija'mungonymbo koro'katopo te man kurando mo'karon kari'na waito'kon wyino. ¹² Iro ke ro mo'ko Jesus enapa aitopo wyino kurando tywota'karyka man, aseke tymynurumbo ke

13:5 Deuteronomium 31:6,8, Jakobus 1:5
(LXX) **13:11** Levitikus 16:27

13:6 Ware 118:6

Tamusi wyinonaka kari'na yto'me. ¹³ Ka'makon iro ke I'wa aitopo wyino kurandonaka, iwara enapa ojuno apyina mon me. ¹⁴ Ero po irombo amy aitoto roten kywaito'kon waty man. Moro aireno aitopo poko te kyto'po'saton.

¹⁵ Iwara te mo'ko Jesus nepanopy'san me o'kapyn roten amy Tamusi ety awongatopo me tymy kysarosen Tamusi 'wa. Kawo ety ynamon yndapory epery kysarosen i'wa, wykaje irombo. ¹⁶ Ase'wa iru'pa awairykon poko, awopanopyrykon poko enapa atuwarenge'ton. Moropangon tymy irombo Tamusi apokupe man.

¹⁷ Epanamatoko ajopotorykon 'wa. Aurangon po'takaro kytaiton. Mo'karon ro irombo aja'karykon erandojaton. Moro tynikaprykon amaminano poko iwosaijomarykon kynaitan. Ewa'porykon ta moro amaminano ika'potoko i'waine, ataki'ma'pa emaminato'ko'me. Iwotaki'marykon irombo iru'pyn oty anenepy'pa o'waine kynaitan.

¹⁸ Tamusi 'wa na'na poko ajauranatoko. Tamiromo'ka'pa amy paio oty wairy amyikanon na'na. Pa'poro oty ta iru'pa tamamyry u'kujan na'na.

¹⁹ Ko'i 'ne ka'tu rapa o'waine yweramato'me moro wara kapokumaton.

Kareta y'matyry

²⁰ Mo'ko sara'me aino undy Tamusi 'wa moro aitoto roten tykatopombo pori'tomanen mynu ke mo'ko poto 'su kapara enenen Kyjopotorykon Jesus tawonga rapa man iromby'san wyino.

²¹ Apori'tomasen pa'poro iru'pyn oty ta,

tynisanory wara awaito'ko'me. Oro kytaine moro tapokupan oty ka'pon mo'ko Jesus Kristus maro. Mo'ko ety awongary ro man, i'matypyn me imero. Iwara ro nainen.

²² Waturupoja o'waine, yja'sakarykon, ero ajuruto'kon yjauranyambo anije'tuma'pa awaito'ko'me. Pyime 'ne animero'pa o'waine we'i.

²³ Moro yja'wangan kari'na aru'katopo wyino mo'ko ka'sakarykon Timoteus wo'ka'po rapa uku'toko. Ko'i iwopy'poto, imaro ro wo'take ajeneine.

²⁴ Pa'poro mo'karon ajopotorykon 'wa, pa'poro Tamusi wyinonokon 'wa enapa "Iru'pa aitoko!" kaitoko na'na ekataka. Mo'karon Itali ponokon ka'sakarykon "Iru'pa aitoko!" tyka'san aropojaton o'waine. ²⁵ Oro Tamusi turu'popory pa'poro amaroine nainen.

Asery Tamusi kareтары
New Testament in Carib (NS:car:Carib)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carib

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Carib

car

Suriname

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carib

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

b3160da0-ac2a-5756-946f-ceb4b4d56e4f